

Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
De heer drs. M.J.M. Verhagen
Postbus 20101
2500 EC Den Haag

Datum 31 januari 2012
betreft Nadere vragen kabinetsvisie energievoorzieningszekerheid
Kenmerk 149223.05U

Geachte heer Verhagen,

De leden van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking en van de vaste commissie voor Economische Zaken, Landbouw en Innovatie hebben met belangstelling kennisgenomen van de brief d.d. 19 december 2011 waarin u, samen met uw collega van Buitenlandse Zaken, een kabinetsvisie presenteert op energievoorzieningszekerheid en internationale samenwerking.¹

De leden van bovengenoemde commissies beschouwen deze visie niet op alle punten overtuigend en op sommige punten ervaren zij deze als teleurstellend. De leden van enkele fracties willen u daarom nadere vragen voorleggen waardoor u de gelegenheid wordt gegeven grondiger en concreter in te gaan op bepaalde aspecten van dit belangrijke vraagstuk. Enkele van de in deze brief gestelde vragen hangen samen met vragen die de leden van de commissie voor Economische Zaken, Landbouw en Innovatie per brief d.d. 27 januari 2012 aan u hebben gesteld inzake de Roadmap Energie 2050.²

Met het oog op de Nederlandse energievoorzieningszekerheid en de internationale samenwerking om dit te bewerkstelligen, stellen de leden van de **PVV**-fractie vast dat de regering het belang van energievoorzieningszekerheid onderkent en dat, om de energiezekerheid te vergroten, EU-lidstaten een beleid willen uitvoeren van diversificatie van zowel energiebronnen als aanbieders. Hiertoe is de EU een samenwerkingsverband aangegaan met Marokko betreffende het *Mediterranean Solar Plan* en verschillende Noord-Afrikaanse overheden hebben interesse getoond in het Desertec-project.

De leden van de PVV-fractie zijn van mening dat de politieke veranderingen in Noord-Afrika zorgelijk zijn en stellen dat er een reële kans bestaat dat Islamitische groeperingen zoals de Moslim Broederschap een stempel gaan drukken op de politieke toekomst van deze regio. Deze leden stellen dat, om de energiezekerheid te vergroten, het raadzaam is te

¹ EK 33.066, B.

² Voor deze brief met kenmerk 149920u verwijst ik u naar het E-dossier met nr. E110095 op www.europapoort.nl.

investeren en samen te werken met partners in stabiele regio's en vragen zich af of juist de Noord-Afrikaanse regio bij kan dragen aan de energievoorzieningszekerheid van Europa. In dit licht vernemen de leden van de PVV-fractie graag van de regering hoe zij de opkomst van de Moslim Broederschap in Noord-Afrika ziet in relatie tot de stabiliteit in deze regio? Vormen deze politieke ontwikkelingen niet een bedreiging voor de eventuele toekomstige energielevering in Europa? Vindt de regering het niet zorgelijk dat Europa al sterk afhankelijk is van de toevoer van energie uit islamitische landen? Indien ja, waarom wil de regering deze afhankelijkheid verder vergroten? De leden van de PVV-fractie stellen dat er binnen de EU landen zijn die zeker ook geschikt zijn als partners in een *Mediterranean Solar Plan*. Is er overwogen om bijvoorbeeld landen als Griekenland, Spanje of Portugal te laten participeren? Zo nee, is de regering bereid om hiervoor op Europees niveau te pleiten? Zo ja, waarom participeren deze landen niet? Zou het voor deze landen niet een goede manier zijn om de economie te versterken?

Een gerelateerde vraag stellen deze leden over de verkwisting van energie door transport. De leden van de PVV-fractie zijn er van op de hoogte dat het opwekken van zonne-energie in landen ten zuiden van de Middellandse zee een hoger rendement met zich meebrengt dan in landen ten noorden van de Middellandse zee. Desalniettemin moet de energie die eventueel opgewekt wordt in Noord Afrika getransporteerd worden naar Zuid-Europa. Heeft men in beeld hoe groot het verlies in energie is tijdens dit transport? Met andere woorden: weegt een hoger rendement op tegen het verlies veroorzaakt door het transport?

Daarnaast vernemen de leden van de PVV-fractie graag uit welke middelen het *Mediterranean Solar Plan* wordt gefinancierd en hoe groot de bijdrage van Marokko zelf is alsook hoe groot de bijdrage van particuliere investeerders is. Beschouwt de regering de bijdrage van de EU als een vorm van ontwikkelingsgelden en indien dit niet het geval is, hoe is dan het rendement op deze "buitenlandse" investering? Welke garanties heeft de EU dat Marokko zich tijdens de exploitatie zal houden aan de leveringsafspraken? Is de regering niet bevreesd dat Marokko zal dreigen de leveringen te stoppen, bijvoorbeeld indien de EU voor de Marokkaanse overheid onwelgevallige maatregelen neemt, zoals op het gebied van immigratiebeperking?

Ten slotte willen de leden van de PVV-fractie graag van de regering vernemen op welke wijze Nederland van dit Europese initiatief profiteert.

Ook de leden van de **D66**-fractie hebben met gevoelens van teleurstelling kennis genomen van de kabinetsvisie op energievoorzieningszekerheid. In de brief omschrijft de regering de ontwikkelingen en veranderingen in de energiewereld. Een duidelijke en concrete visie op de energievoorzieningszekerheid ontbreekt echter. Graag zouden de leden van de D66-fractie de regering daarom enkele gerichte vragen willen voorleggen aangaande de kabinetsvisie energievoorzieningszekerheid.

In het regeerakkoord staat vermeld dat energievoorzieningszekerheid een prioriteit voor het buitenlandse beleid is. De regering stelt dat hierbij een belangrijke rol is weggelegd voor de EU om een goed functionerende interne markt te ontwikkelen en een krachtig ex-

tern energiebeleid te voeren. Naar de mening van de leden van de D66-fractie liggen hier kansen voor Nederland. In dat kader vragen deze leden zich af welke concrete rol Nederland hierbij moet spelen. Met betrekking tot het buitenlandse Europees beleid noemt de regering het Desertec-project. De leden van de D66-fractie vernemen graag op welke manier het Nederlandse bedrijfsleven en de Nederlandse overheid betrokken zijn bij dit project en welke overige buitenlandse energieprojecten de Nederlandse regering op dit moment steunt.

De leden van de D66-fractie vragen zich af welke rol Nederland in de toekomst dient te gaan spelen binnen de Europese Unie op het gebied van energievoorziening, energiebesparing en groene innovatie, ook in het licht van de Roadmap Energie 2050. Juist voor deze thema's is een lange termijn visie en beleid noodzakelijk. In de kabinetsvisie wordt de gasrotonde al genoemd, maar, zo stellen de leden van de D66-fractie, ook op andere gebieden liggen kansen, onder andere in de ontwikkeling van duurzame energievormen en innovatie. Het is echter wel noodzakelijk dat Nederland hiervoor de juiste economische en fiscale voorwaarden schept. In dat verband vragen de leden van de D66-fractie zich af op welke gebieden binnen de energiesector de regering wil dat Nederland een hoofdrol gaat spelen binnen Europa in 2020 en 2050? Welke concrete maatregelen zullen worden genomen om dit te realiseren?

De leden van de D66-fractie hebben met veel belangstelling kennis genomen van de Europese Commissiemededeling waarin een stappenplan uiteengezet wordt om de Europese economie in 2050 koolstofarm te maken zonder daarbij afbreuk te doen aan de continuïteit van de energievoorziening en het concurrentievermogen van de Europese Unie. De leden van de D66-fractie onderschrijven de doelstelling van de zogenoemde Roadmap Energie 2050 en zijn overwegend positief gestemd over de scenarioanalyse die ingaat op de diverse mogelijkheden om het energiesysteem te moderniseren. Wel zijn de leden van de D66-fractie benieuwd naar de opvattingen van de regering over de in het stappenplan benoemde risico's van mogelijk tekortschietende investeringen als gevolg van een crisis. Nu de Europese Unie op meerdere fronten in een crisis is geraakt, lijkt dit een reëel risico. Hoe denkt de regering indachtig voorgaande constatering noodzakelijke extra investeringen in het koolstofarm maken van de economie te kunnen doen dan wel aan te kunnen trekken? In hoeverre ziet de regering de huidige crisis als een belemmering voor investeringen in bijvoorbeeld de vernieuwing van de energie-infrastructuur en gebouwen - zaken die voor een koolstofarme economie in 2050 reeds op zeer korte termijn grote investeringen vereisen?

Daarnaast vragen de leden van de D66-fractie zich af wat de regering concreet bedoelt met het in het regeerakkoord beoogde doel om in de toekomst op het gebied van energievoorziening minder afhankelijk te worden van andere landen. Als de regering inderdaad voornemens is om in haar energievoorziening minder afhankelijk te worden van andere landen, hoe beoordeelt de regering dan de subsidiariteit van initiatieven op Europees niveau om te komen tot meer energievoorzieningszekerheid? Is de regering het niet met deze leden eens dat het maken van beleid om (investeringen te faciliteren om) te komen tot een koolstofarme economie juist op Europees niveau geregeld zou moeten worden? Hoe kijkt de

regering aan tegen de kostendrukkende effecten die een Europese benadering van het energievraagstuk met zich meebrengt? Hoe duidt de regering dan de verwachte kostenbesparingen van 25 procent als gevolg van een bredere en meer flexibele markt voor nieuwe producten en diensten die ontstaat door een meer Europese benadering inzake rationeel gebruik van hernieuwbare energie? Is de regering bereid om haar energiebeleid voor de lange termijn juist te verbinden aan Europese regelgeving? De leden van de D66-fractie zien een reactie van de regering graag tegemoet.

Hierop aansluitend vragen de leden van de D66-fractie zich af hoe de voornemens van de regering eruit zien om de rekening van het energievraagstuk niet bij volgende generaties neer te leggen. In de Commissiemededeling staat dat onmiddellijke prioriteit moet worden gegeven aan de onverkorte tenuitvoerlegging van de Energie 2020-strategie van de EU. Erkent de regering deze urgentie? In dit kader wordt het streefcijfer 20 procent hernieuwbare energie in 2020 genoemd. Het Planbureau voor de Leefomgeving heeft echter geconcludeerd dat Nederland in 2020 met het huidige beleid (inclusief de Green Deals) een aandeel hernieuwbare energie van 9 tot 12 procent zal hebben. Welke concrete maatregelen is de regering bereid te nemen om het streefcijfer van 20 procent alsnog te halen?

Ook stellen de leden van de D66-fractie dat modelberekeningen aantonen dat voorspelbaarheid en stabiliteit van het beleidskader belangrijke voorwaarden zijn voor een gunstig investeringsklimaat in lidstaten. Hoe is de regering van plan deze voorwaarden te scheppen? Gelet op de onzekerheid van de scenario's die in het stappenplan geschetst zijn, hoe denkt de regering de nodige flexibiliteit in het lange termijn energiebeleid te kunnen behouden zonder dat dit de voorspelbaarheid en stabiliteit teveel aantast? Ook hierop zien deze leden een reactie van de regering graag tegemoet.

In de mededeling over de Roadmap Energie 2050 staat ten slotte dat er onmiddellijk betere financieringsvoorwaarden dienen te komen voor energieprojecten binnen de energiesector. Door het huidige beleid blijven grootschalige investeringen echter achterwege wegens onzekerheden op de lange termijn - onzekerheden die voortkomen uit onvoorspelbaar overheidsbeleid. Door deze investeringsonzekerheid is kapitaal voor hernieuwbare energie initiatieven moeilijk te krijgen. Is de regering bereid om voor betere financieringsvoorwaarden voor investeerders te zorgen?

De commissies zien uw antwoorden op deze vragen graag binnen vier weken tegemoet. Een gelijkkluidende versie van deze brief is verzonden aan de minister van Buitenlandse Zaken.

Hoogachtend,

Generaal-majoor der mariniers (b.d.)
Heijnert

mw. prof. dr. E.M. Kneppers-

F.E. van Kappen

voor

Voorzitter van de vaste commissie voor
Buitenlandse zaken, Defensie
en Ontwikkelingssamenwerking

Voorzitter van de vaste commissie

Economische Zaken, Landbouw
en Innovatie